

Esther, Inleiding

Het boek Esther, 'megillat Esther' is het vijfde boek van de zogenaamde 'feestrollen'. Het wordt elk jaar tijdens het poerimfeest in de synagoge gelezen. Het poerimfeest wordt vanaf de 2e eeuw van de gewone jaartelling gevierd, nadat de rabbijnen besloten hadden de Estherrol op te nemen in de canon. Het boek Esther werd daarna het meest geliefde boek bij de Joden en wordt wel 'dé megille' genoemd.

Tijd van ontstaan:

Er zijn veel aanwijzingen dat het boek in de 4e eeuw voor de gewone jaartelling ontstaan is. Er komen nogal wat Perzische woorden in voor, en nog geen Griekse. In de 2e eeuw voor de jaartelling trad al Hellenisering op, en zou men Griekse woorden verwachten. Ook ziet men in het boek dat de maanden aangeduid worden met nummer, maar ook al met eigennamen, zoals in de vierde eeuw gebruikelijk werd.

Schrijver:

Deze is onbekend. In de Joodse traditie wordt Ezra als schrijver genoemd, en Philo zegt dat de hogepriester Jojakin de schrijver moet zijn geweest.

Historiciteit:

Veel historische aspecten worden in het boek beschreven, zoals die ook bij de Griekse historicus Herodotus, die zijn boek 'Historiën' uit de vijfde eeuw voor de gewone jaartelling, gevonden worden. Zo strekte het Perzische rijk zich inderdaad uit van India tot Ethiopië. Ook klopt de beschrijving van het koninklijk paleis met archeologische vondsten.

Tegelijk zijn er zoveel duidelijk niet-historische gedeelten dat we moeten aannemen dat de schrijver een soort 'historiserend' verhaal heeft willen schrijven.

Tegen echte geschiedschrijving pleiten:

- een feest van zes maanden (Esther 1:1-4) is een onmogelijkheid
- er is nooit een Perzische koningin geweest met de naam Washti of Esther
- er is nooit een Jood geweest die het gebracht heeft tot hoogste ambtenaar in het Perzische rijk
- toestemming geven tot een burgeroorlog zou een heerser nooit toestaan
- als Mordechai samen met koning Jechonja door Nebukadnezar in ballingschap gevoerd zou zijn, zou hij in de tijd dat het verhaal speelt, al meer dan honderd jaar oud zijn.

Historische achtergronden:

Nadat in 721 het noordelijke rijk Israël veroverd werd door de Assyriërs, werd in 586 het zuidelijke rijk Juda door Nebukadnezar, de koning van Babel, veroverd. De stammen Juda, Benjamin en Levi werden naar Babel verbannen, met hun koning Jojachin (Jechonja) en o.a. de profeet Ezechiël. Later werd het Babylonische rijk verslagen door de Perzische koning Cyrus (in de bijbel Kores genoemd). Cyrus regeerde van 558-529. In 538 gaf Cyrus de Joden uit Babel toestemming terug te keren naar het land Juda. Slechts 40.000 van de 800.000 Joden keerden terug, en onder leiding van Zerubbabel, de kleinzoon van Jojachin, probeerde men het land en de stad Jerusalem weer op te bouwen.

Cyrus werd opgevolgd door Cambyses II, die regeerde van 529-522. Diens zoon, Darius I, regeerde van 522-485. Dit was niet zo'n veroveraar als zijn grootvader, maar hij zorgde ervoor dat zijn hele rijk goed geordend werd. Hij deelde het rijk in provincies, satrapieën, in, liet een wegennetwerk aanleggen en liet veel grote bouwwerken bouwen, zoals de burcht van Soesjan. In zijn tijd werd het Aramees de algemeen gebruikte taal. Zijn veldtocht tegen de Grieken werd een mislukking.

Darius I werd opgevolgd door zijn zoon Xerxes I, die regeerde van 485-465. Deze wilde de mislukking van de oorlog die zijn vader tegen de Grieken ondernomen had, wreken. Zo ontstond de

tweede Perzische oorlog (tegen de Grieken) in 480. Dit liep op een smadelijke nederlaag uit. Zijn gemalin was koningin Amestris, die berucht was om haar wreedheid. Xerxes I is vermoord door zijn tweede zoon.

Herodotus schrijft uitvoerig over Xerxes I in boek 7: 61, 114 en boek 9: 109-112.

Algemeen wordt aangenomen dat de schrijver van het boek Esther koning Achasjverosj tekent naar het beeld van Xerxes I.

Overeenkomsten met andere bijbelverhalen:

Er zijn met name veel overeenkomsten tussen de verhalen over Jozef en die van Esther:

- er is sprake van een koninklijk hof in een vreemd land
- de hoofdfiguren zijn als gevangenen hierheen gevoerd
- er is een valse aanklacht tegen de hoofdpersonen
- de heerser kan 's nachts niet slapen/heeft angstdromen
- twee hovelingen worden aangeklaagd
- zowel Mordechai als Jozef krijgen een zegelring van de heerser
- sterke grammaticale overeenkomst tussen de uitspraak van Jakob in Genesis 43:14 en Esther 4:16 ('Als ik van kinderen beroofd wordt, dan ben ik maar kinderloos', respectievelijk 'Als ik omkom, dan kome ik om').
- de overeenkomsten tussen de toespraak van Juda in Genesis 44:34 en in Esther 8:6 ('Hoe zou ik op kunnen gaan naar mijn vader, als de knaap niet bij mij is. Ik zou het ongeluk niet kunnen aanzien dat mijn vader zou treffen', respectievelijk 'Want hoe zou ik het ongeluk kunnen aanzien dat mijn volk zou treffen. En hoe zou ik de ondergang van mijn geslacht kunnen aanschouwen'). Opvallend is ook dat de mannelijk vorm מִצָּאָה in beide uitspraken aangetroffen wordt in plaats van de gebruikelijke vrouwelijke vorm תְּמִצָּאָה.

Ook zijn er overeenkomsten tussen het boek Esther en het boek Daniël:

De vijf eerste punten van overeenkomst tussen de verhalen van Jozef en Esther zijn ook hier van toepassing.

Overeenkomsten tussen de Estherrol en het begin van Exodus:

- Net als Mozes en Aäron elkaar aanvullen, zo vullen Esther en Mordechai elkaar aan.
- Bij Mordechai en Esther is er een bijzonder familieverhouding. Volgens Esther 2:7 is Esther de dochter van Mordechai's oom, dus zijn nicht. Tegelijk is zij zijn adoptief dochter. In Exodus 6:20 staat dat Amram, Mozes vader, zijn tante huwde. Mozes wordt later als adoptief zoon door de dochter van de Farao aangenomen.
- De verwantschap tussen Mordechai en Esther moet aanvankelijk geheim blijven. Ook Mozes identiteit lijkt het eerste deel van zijn leven verborgen te zijn, want pas op veertigjarige leeftijd gaat hij zijn verwanten opzoeken (Exodus 2:11).
- Een opmerkelijke aanduiding wordt zowel bij Mozes als bij Mordechai gebruikt, namelijk מִצָּאָה . (Exodus 11:3 en Numeri 12:3 en Esther 9:4).
- Zoals Mozes zijn volk redde, zo doet Esther dit ook.
- Zoals Mozes aanvankelijk grote bezwaren heeft tegen de rol van verlosser, zo heeft Esther dit ook.
- Mogelijk dat er verband bestaat tussen de uitspraak van Mordechai in Esther 4:14: 'Als je in deze tijd zwijgt, zal er vanuit een andere plaats verlichting en uitredding komen'. En in Exodus 3:5 zegt God tegen Mozes: De plaats waarop je staat is heilige grond.

- Tenslotte sluiten velen zich aan bij de Joden (Exodus 12 en Esther 8:17), terwijl de ambtenaren bijstand verleenden (Esther 9:3), respectievelijk de dienaren van Farao er bij de Farao op aandrongen Israël te laten gaan.
- Het Poerimfeest heeft overeenkomsten met het Pesachfeest.

Een ander opvallend iets zijn de tweevouden in het boek Esther:

- Esther – Wasjti
- Esther – Mordechai
- Mordechai – Haman
- twee harems
- twee hoofdeunuchen
- twee keer een selectie van haremmeisjes
- twee samenzweerdens (Esther 2:21)
- twee edicten (Esther 3:12 en 8:9)
- twee banketten bij Esther (Esther 4:4 en 7:1)
- twee uitspraken van Zeres, de vrouw van Haman (Esther 5:14 en 6:13)
- twee poeriminstructies (Esther 9:20 en 29)

Volgens Michael Fox roept het verhaal van Esther de volgende vragen op:

- hoe kunnen Joden het beste overleven en zich handhaven in de diaspora?
- wat is de aard van de ballingschap
- wat moeten Joden doen in tijden van crisis?
- wat is de aard van de Joodse gemeenschap in ballingschap en hoe werkt dit uit?
- hoe gaan mannen en vrouwen met elkaar om?
- waar zien we God?

Volgens de Joodse traditie is Deuteronomium 31:18 een heenwijzing naar het boek Esther. Daar staat:

וְאַנְכִּי הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנַי *en ik zal zeker mijn gelaat verbergen.*